

PRÁVA DĚTÍ V NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI

TISKOVÁ KONFERENCE

24. ÚNORA 2015

Hlas dítěte v náhradní rodinné péči a jak mu naslouchat

Projekt je financován z fondů Evropského hospodářského prostoru (EHP) v programové oblasti Ohrožené děti a mládež, reg. číslo projektu: MGS/A11/2014.

- Cílová skupina - klíčoví pracovníci doprovázejících organizací
- Cíl - naučit dítě v NRP aby vědělo, že v rozhodovacím procesu má svá práva, znalo je, dokázalo nezávisle formulovat svůj názor, vyjádřit svoje přání
- Co chystáme - metodika, kurzy, sborník kazuistik (příklady dobré praxe) s komentářem odborníků

Osvětová kampaň zaměřená na práva dětí v NRP

Projekt je financován z fondů Evropského hospodářského prostoru (EHP) v programové oblasti Ohrožené děti a mládež, reg. číslo projektu: MGS/B4/2014.

- Výchozí situace: nízké povědomí, nejistota...
- Cílové skupiny - především děti ve věku 15 + v pěstounské péči, pěstouni, sekundárně odborná veřejnost
- Informační web bude spuštěn v září 2015
- Oslovení prostřednictvím klíčových doprovázejících pracovníků
- Důraz na praktické info = situace, které pěstounské rodiny řeší

Jaké je povědomí o právech dětí v NRP?

Jana Rydlová

Krátce o výzkumu

- Cíl: zmapovat povědomí a postoj k právům dětí v NRP
- Respondenti: pěstouni, děti v PP, klíčoví pracovníci
- Otázky: konkrétní situace z PP
- ✓ za jakých podmínek zajistit kontakt s biologickou rodinou
- ✓ zda podpořit finančně dítě v PP ve studiu na soukromé škole nad rámec příspěvku pěstouna
- ✓ zda se snažit, aby dítě nezapomnělo mateřštinu v případě, že jde o cizí jazyk
- ✓ zda cíleně vychovávat dítě k přijetí náboženského vyznání, pokud jsou pěstouni věřící

Nejzajímavější výsledky

- Obecně **nízké povědomí** (cca 1/4 respondentů volila odpovědi, které korespondují s Úmluvou o právech dítěte)
- „**Nejpesimističtější**“ přístup = **děti** v PP
- **Kontakt s bio rodinou**: pozitivně naladění klíčoví pracovníci vs. **rezervovanější pěstouni**
- Romštinu může/mělo by dítě zapomenout (70 %), nebudeme mu ale nutit naše náboženství (86 %)
- **Většina pěstounů podpoří** soc. začlenění u dětí s handicapem a finančně dotuje děti mimořádně talentované jen **do výše příspěvku od státu**

Práva dětí v náhradní rodinné péči

Petr Zmuda

Základní principy, ze kterých vycházíme

- Každé dítě má právo žít v rodině
- Každé dítě, bez ohledu na svou „výchozí pozici“, má právo prožít plnohodnotné dětství.
- Každé dítě má právo na příležitost plně rozvinout svůj potenciál.
- Každé dítě má právo vyjádřit svůj názor a participovat na rozhodnutích, které se ho týkají.

Počty dětí v náhradní péči

- **Týká se okolo 1,5% dětské populace (asi 26000 dětí)**
  - ✓ 13 000 dětí v pěstounské péči a osobní péči poručníka
  - ✓ 4 500 dětí v „péči jiné osoby“ (náhradní rodinná péče bez podpory dávkami pěstounské péče)
  - ✓ 8 500 dětí v různých typech ústavů
  - ✓ Cca 500 dětí ročně je osvojeno

Proč je důležité hovořit s dětmi v náhradní péči?

- Všechny děti jsou pod zvláštní ochranou, kterou garantuje Úmluva o právech dítěte i národní legislativa
- Děti v náhradní péči potřebují zesílenou ochranu protože:
  - ✓ Umístění dítěte mimo svou původní rodinu představuje pro dítě vždy zásadní změnu
  - ✓ Dítě v NP se musí vyrovnávat s řadou ztrát
  - ✓ Dítě v takových situacích může prožívat strach, úzkost a nejistotu
  - ✓ Děti v NP jsou skupinou, kde je zvýšené riziko porušování jejich práv

Co chceme změnit?

- Zvýšení informovanosti dětí o jejich právech, posilování vědomí o právu na vlastní názor
- Zvýšení informovanosti a změna přístupu náhradních rodičů a odborných pracovníků
- Rozvoj technik pro zjišťování názoru dítěte a práci s tímto názorem

Na koho se zaměříme?

- Děti svěřené do náhradní rodinné péče, především na cílovou skupinu dospívajících dětí
- Pěstouni a jejich rodiny
- Odborná veřejnost (sociální pracovníci, učitelé, psychologové atd.)
- Široká veřejnost

Práva dětí? Potřeby dětí!

Terezie Pemová, Národní institut pro děti a rodinu
Radek Ptáček, Psychiatrická klinika 1. LF UK

Práva dětí? ...potřeby dětí!

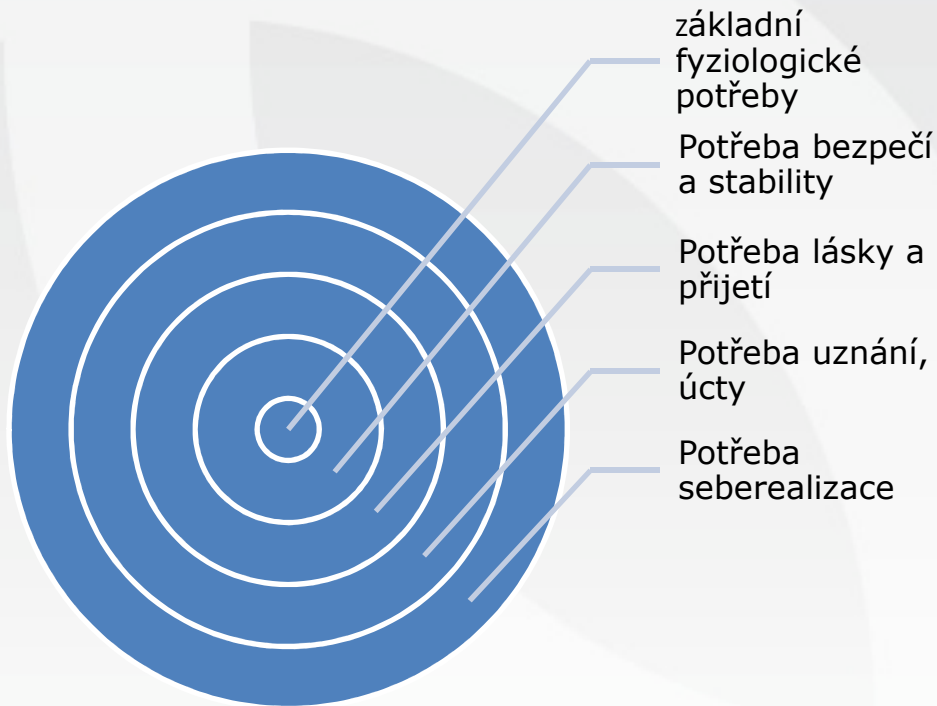
- Koncept dětských práv vychází ze společensky uznaných a definovaných potřeb dětí
- Uspokojování potřeb dětí je základním předpokladem jejich zdravého a úspěšného vývoje
- Způsob naplňování těchto potřeb se během vývoje dítěte mění, zatímco právo na jejich saturaci zůstává neměnné a nezcizitelné
- Realizace práv dětí by měla odpovídat jejich aktuálním potřebám (právo na kontakt s biologickým rodičem, právo vyjadřovat se k probíhajícím řízením, právo na soukromí, právo říct NE)

Ochrana práv dětí – povinnost státu

- Státy, které ratifikovaly Úmluvu o právech dítěte nemohou nenaplňování práv dítěte (jeho potřeb) omlouvat provozními nebo administrativními nedostatky, protože přijetím Úmluvy se zavázaly k jejímu naplnění
- Definice potřeb dětí je odrazem naší kultury a historické zkušenosti, nikoliv cosi umělého a cizorodého

Teorie potřeb

Potřeby dětí - práva dětí - příklady

- Právo dítěte na život ve vlastní rodině – potřeba jistoty, bezpečí, identity a blízkého vztahu
- Právo dítěte na informace a možnost vyjadřovat se ke své situaci – potřeba otevřené a předvídatelné budoucnosti, jistota místa a času
- Právo na kontakt se svou biologickou rodinou – potřeba někam patřit, chápat svou minulost, současnost i budoucnost

Právo na kontakt s biologickým rodičem

- Kontakt s biologickými rodiči by měl být omezen, případně zakázán jen za splnění mimořádných okolností a z rozhodnutí soudu (ohrožení dítěte)
- I v tomto případě je možno volit náhradní formy kontaktu (písemný, telefonický, asistovaný styk)
- Kontakt dítěte s rodičem nemůže být omezován na určité dny v týdnu, atp. pakliže by rodič/dítě nemohli využít.
- Omezování kontaktu dítěte s rodičem a naopak nesmí být používáno jako trest, či donucovací prostředek (tedy „půjdeš/nepůjdeš na víkend domů za rodiči, pokud uděláš/neuděláš“)
- Rovněž tak je potřeba udržovat „virtuální“ kontakt – dítě na rodiče myslí, dělá si o ně starosti, chce vědět, kde se nyní nachází, atp.

Podmínky kontaktu rodič - dítě

- Kontaktu dítěte s rodiči je nutné věnovat náležitou pozornost nejen z důvodů aktuální potřeby dítěte „rodiče vidět“, ale i z důvodů možného narušení socioemočního vývoje dítěte, jestliže by tato jeho potřeba nebyla vhodně uspokojována.
- Četnost návštěv, jejich průběh, to, kde se budou odehrávat a zda při nich bude asistovat někdo z dalších odborníků, má být vydefinováno ihned potom, co je dítě odděleno od blízkých
- Způsob řešení této situace (upřímnost a pravdivost), může výrazným způsobem ovlivnit jeho adaptaci na náhradní prostředí, ale i to, zda bude novým dospělým osobám ve své okolí důvěřovat, zda je bude respektovat a zda s nimi bude ochotno spolupracovat

Otázky dětí – reakce dospělých

- Jak dítěti vysvětlit důvody jeho odloučení od rodičů,
- Jak se vyjadřovat k chování rodiče, které je nežádoucí nebo problematické (např. je-li dítě odebráno biologickým rodičům z důvodů podezření na týrání nebo sexuální zneužívání)
- Jak dítěti sdělovat, kde se rodič nachází a proč (např. je-li rodič ve vězení, nezvěstný, atp.)
- Jak se vyjadřovat k možnosti návratu dítěte k rodičům
- Jak komentovat (respektovat) určité kulturní nebo osobní styly, které jsou navázané na původní rodinu (stravovací návyky, určité zvyklosti v chování)
- Jak reagovat na aktuální selhání rodiče (např. nedodržení termínu návštěvy, nesplnění slibu, atp.).

Naplňování práva na kontakt s biologickým rodičem v pěstounských rodinách

- Je možné lépe navázat individuální kontakt (vztah) mezi pěstounskou rodinou a biologickými rodiči, než v případě dětí umístěných do ústavní péče
- Je možné pružně reagovat na aktuální potřeby a zájem dítěte v kontaktu s biologickým rodičem (telefon, sms, e-mail, atp.)
- Je možné začlenit návštěvu biologického rodiče do běžných přirozených aktivit rodiny (výlet, oslava, atp.)
- Je možné realizovat přirozeněji postupný návrat dítěte do vlastní rodiny, včetně následného udržení kontaktu s pěstounskou rodinou

Úskalí kontaktu pěstounských rodin s biologickými rodiči

- Ochota a spolehlivost biologických rodičů při spolupráci s pěstouny, dodržování pravidel kontaktů
- Zohlednění emocí, reakcí a očekávání biologických rodičů (vztek a frustrace z odebrání dítěte, žárlivost, strach, že mu chce někdo dítě „ukrást“, případně, že proti nim dítě ostatní „poštvávají“)
- Akceptace role pěstouna, který nenahrazuje biologického rodiče

„Minimum“ práv dítěte v náhradní péči

- Máš právo vědět, co se nyní děje a proč.
- Máš právo vědět, co se bude dít a proč.
- Máš právo i nadále zůstat v kontaktu se svými rodiči a blízkými, byť se může jednat o kontakt telefonický, písemný nebo asistovaný.
- Máš právo se vyjadřovat ke všemu, co se děje, včetně hodnocení prostředí, ve kterém se nyní nacházíš, i tomu, jak s tebou kdo jedná.
- Máš právo na svého opatrovníka, tedy osobu, která tě zastupuje a zprostředkovává tvé názory, pocity, postoje ostatním úřadům, soudu, atp. Tohoto opatrovníka bys měl znát a být s ním v pravidelném kontaktu.
- Máš právo svá práva neuplatňovat, tedy, nikdo tě nemůže nutit vyjadřovat se k čemukoliv, činit jakákoliv rozhodnutí, setkávat s blízkými, pokud nechceš, atp.

DĚKUJEME ZA POZORNOST

Další informace naleznete na [www](http://www.kruh-rodiny.cz)

www.kruh-rodiny.cz